

Sygn. akt V CSK 694/15

POSTANOWIENIE

Dnia 25 sierpnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Antoni Górski (sprawozdawca)

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa S. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
Spółki Komandytowo-Akcyjnej w likwidacji w D.
przeciwko Funduszowi Obsługi Należności F. Spółce z ograniczoną
odpowiedzialnością w S.
o wydanie nieruchomości,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 25 sierpnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od postanowienia Sądu Apelacyjnego
z dnia 19 czerwca 2015 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę
Sądowi Apelacyjnemu do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 5 lutego 2015 r. I. K., prezes zarządu S.sp. z o.o. - komplementariusz powódki, cofnął pozew wraz ze zrzeczeniem się roszczenia oraz wniosł o umorzenie postępowania w sprawie. W uzasadnieniu wyjaśnił, że pozew został wniesiony przez G.G. - w jego ocenie -osobę nieuprawnioną do działania w imieniu powódki. Wskazał, że od dnia 10 października 2014 r. Uchwałą Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników S. sp. z o.o. w miejsce dotychczasowego Prezesa Zarządu – D. K. został powołany I. K. jako jedyny komplementariusz S. sp. z o.o. S.K.A. Podkreślił także, że postanowieniem z dnia 30 października 2014 r. Sąd Okręgowy w K. udzielił zabezpieczenia roszczenia o ustalenie nieistnienia uchwał powołujących G. G. na stanowisko prezesa zarządu S. sp. z o.o. (komplementariusza powódki) poprzez wstrzymanie wykonania uchwał oraz ustanowienie zakazu dokonywania jakichkolwiek czynności w charakterze członka zarządu S. sp. z o.o. do czasu całkowitego zakończenia postępowania w sprawie.

Na skutek pisma cofającego pozew, Sąd Okręgowy w K. umorzył postępowanie w sprawie postanowieniem z dnia 9 lutego 2015 r. W ocenie Sądu, z akt sprawy nie wynika, by czynność ta była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, albo zmierzała do obejścia prawa (art. 203 § 4 k.p.c.).

Postanowieniem z dnia 19 czerwca 2015 r. Sąd Apelacyjny oddalił zażalenie powoda na postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 9 lutego 2015 r. umarzające postępowanie w sprawie. Wskazał, że w literaturze i w orzecznictwie przyjmuje się, iż cofnięcie pozwu jako tzw. procesowe oświadczenie woli, stanowiące przejaw urzeczywistnienia zasady dyspozycyjności, może być odwołane aż do chwili uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania na skutek oświadczenia strony o cofnięciu pozwu. W konsekwencji dopuszcza się także w tym czasie możliwość odwołania cofnięcia pozwu połączonego ze zrzeczeniem się roszczenia, ale odwołanie to powinno wskazywać konkretne przyczyny określone w prawie materialnym. Odwołując złożone w postępowaniu przed Sądem I instancji oświadczenie o cofnięciu pozwu połączone

ze zrzeczeniem się roszczenia powódka powołała się w istocie na jego nieważność jako nie pochodzące od piastuna organu powodowej spółki (art. 58 § 1 k.c.). W zażaleniu wskazano, że osoba podpisująca stosowne pismo procesowe nie była prezesem zarządu tej spółki, gdyż uchwały z dnia 10 października 2014 r. o odwołaniu dotychczasowego Prezesa Zarządu i powołaniu nowego, były nieważne.

W ocenie Sądu, powyższa argumentacja nie może odnieść skutku, ponieważ wyrok sądu stwierdzający nieważność uchwały sprzecznej z ustawą ma charakter konstytutywny (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 18.09.2013 r., III CZP 13/13, OSNC 2014/3/23). Z tego względu powódka nie może skutecznie powołać się na nieważność uchwały z dnia 10 października 2014 r. Z tożsamyh względów nie ma także podstaw do kwestionowania skuteczności wniesionego zażalenia, gdy zostało ono podpisane przez osobę prawidłowo powołaną na mocy uchwał z dnia 5 grudnia 2014 r. (k. 500 - 505).

Na postanowienie Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniósł powód, zaskarżając je w całości. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzucił naruszenie art. 201 § 4 k.s.h., art. 202 § 4 k.s.h., art. 203 § 1 k.s.h. i art. 204 § 1 k.s.h. poprzez nieprawidłowe uznanie, że I. K. jest członkiem zarządu S. sp. z o.o., co w konsekwencji doprowadziło do uznania cofnięcia powództwa za skuteczne. W ramach drugiej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucił naruszenie art. 203 k.p.c. w zw. z art. 355 § 1 k.p.c., art. 67 § 1 k.p.c., art. 68 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c., art. 386 § 1 k.p.c. Na tej podstawie skarżący wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nietypowość sytuacji w niniejszej sprawie polega na tym, że występują w niej dwa podmioty pretendujące do prawa reprezentacji S. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki Komandytowo Akcyjnej (obecnie w likwidacji), które składają sprzeczne oświadczenia i zajmują odmienne stanowiska procesowe, kwestionując wzajemnie uprawnienia do tej reprezentacji. I tak reprezentujący tę Spółkę w postępowaniu zażaleniowym i kasacyjnym G. G. twierdzi, że I. K., podając się za członka zarządu Spółki, nie miał prawa do

składania jakichkolwiek oświadczeń w jej imieniu, a zwłaszcza cofnięcia pozwu w niniejszej sprawie, gdyż uchwała z dnia 10 października 2014 r. powołująca go do zarządu została podjęta przez osoby niebędące wspólnikami Spółki, a zatem w kategoriach prawnych była i jest uchwałą nieistniejącą. Z kolei jego oponenci uważają, że nie istnieją w sensie prawnym, jako podrobione (sfingowane), uchwały nr 1 i nr 2 Walnego Zgromadzenia Spółki z dnia 11 kwietnia 2014 r. o odwołaniu prezesa zarządu D. K. i powołaniu G. G. W tej sytuacji ograniczenie się przez Sąd Odwoławczy przy rozpoznawaniu zażalenia do zbadania treści aktualnego wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym trzeba uznać za niewystarczające. Wprawdzie w doktrynie istnieją spory co do dopuszczalności wyodrębniania, obok uchwał nieważnych z powodu ich sprzeczności z prawem, kategorii uchwał nieistniejących, to w judykaturze przeważa jednak zdecydowanie pogląd opowiadający się za taką możliwością i celowością. Szczegółową argumentację za tym stanowiskiem przytoczył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 grudnia 2008 r., II CNP 82/08, niepubl., wskazując jednocześnie przykłady wad uzasadniających uznanie uchwał wspólników za nieistniejące. W wyroku tym uznano przy tym, że sąd ma obowiązek brania pod uwagę z urzędu, na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału, w każdym stadium postępowania nieistnienie czynności prawnej. Wprawdzie w uzasadnieniu tego wyroku nie zawarto wyraźnego stwierdzenia, że sąd uwzględnia nieistnienie uchwały w każdej sprawie jako przesłankę orzeczenia, to jednak z kontekstu całej treści jego motywów nie ulega wątpliwości, że Sąd Najwyższy opowiedział się za takim właśnie rozwiązaniem procesowym. W związku z tym powstaje kwestia, czy pogląd ten da się pogodzić ze stanowiskiem wyrażonym w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2013 r., III CZP 13/13 (OSNC 2014 r., nr 3, poz. 23) o konstytutywnym charakterze wyroku sądu stwierdzającego nieważność sprzecznej z ustawą uchwały wspólników lub uchwały walnego zgromadzenia wspólników, na które powołał się Sąd w zaskarżonym postanowieniu. Podejmując ten problem należy stwierdzić, że w uchwale tej Sąd Najwyższy nie zajmował się w ogóle kwestią uchwał nieistniejących, ograniczając rozważania jedynie do uchwał spółek sprzecznych z prawem, podkreślając, że ustawodawca przewidział w art. 252 i 425 k.s.h. szczególną postać nieważności uchwały

wspólników sprzecznej z ustawą, odmienną od wynikającej z art. 58 k.c. W tym kontekście trzeba stwierdzić, że przytoczone w wyroku Sądu Najwyższego II CNP 8/08 przypadki uchwał nieistniejących są kategorią odmienną o uchwał sprzecznych z prawem; charakteryzuje je przy tym tak drastyczny, krańcowy stopień natężenia wadliwości, że usprawiedliwia to uznanie ich za nieistniejące, a więc za niewywołujące żadnych skutków prawnych *ab initio*. Przeprowadzona w uchwale Sądu Najwyższego analiza problematyki uchwał spółek sprzecznych z prawem doprowadziła ten Sąd do konkluzji o konstytutywnym charakterze wyroku sądowego uznającego nieważność uchwały sprzecznej z ustawą. W uchwale podkreślono przy tym, że konstytutywny charakter tego wyroku przesądza o jego działaniu ze skutkiem *ex tunc*, co nie oznacza jednak, że zaskarżona uchwała była od początku nieważna. Uznano bowiem, że wyrok taki niweczy byt prawny zaskarżonej uchwały od chwili jej powzięcia, stwarzając sytuację, „jakby uchwała w ogóle nie została podjęta”. Jednakże możliwość powołania się na ten skutek wyroku aktualizuje się dopiero z chwilą jego uprawomocnienia się. Konstytutywny charakter tego wyroku oznacza, po pierwsze, że w innym procesie podnoszenie zarzutu nieważności uchwały z powodu jej sprzeczności z prawem jest bezskuteczne, a po drugie, że do czasu uprawomocnienia wyroku stwierdzającego sprzeczność uchwały z ustawą, „uchwała musi być respektowana zarówno między wspólnikami, jak i przez osoby trzecie, a także wykonywana przez zarząd”. Tymczasem istota uchwały nieistniejącej polega na tym, że nie wywiera ona żadnych skutków prawnych, a więc w rozumieniu prawnym uznaje się, że ona nie istnieje i nie istniała nigdy. Dlatego właśnie można się na jej nieistnienie powoływać w innym postępowaniu sądowym, bez konieczności uzyskiwania wyroku stwierdzającego tę okoliczność na podstawie art. 189 k.p.c. Utożsamianie jej zatem ze statusem prawnym uchwały sprzecznej z ustawą jest nieusprawiedliwione. Sąd Okręgowy powinien więc dokonać ustaleń i ocen w przedmiocie podnoszonych zarzutów obu stron dotyczących nieistnienia uchwał walnego zgromadzenia Spółki i na tej podstawie przesądzić kto jest uprawniony do jej reprezentowania w niniejszej sprawie. Uzasadnia to uwzględnienie skargi kasacyjnej (art. 398¹⁵ w zw. z art. 108 § 2 k.p.c.).

jw

eb